

1913 Norges første flysertifikat

Det ligger i vår natur å finne stier som fører oss til kilden eller til grunnlaget for videre eksistens. Slik er det ofte også med lokalhistorie. Vi finner en hendelse eller en person som fører oss tilbake til våre egne røtter, til en gård, et sted eller til en familie. Og spesielt når det omhandler den eller de som gikk foran og kvista løypa, de som ofte fikk status av å ha vært først. Slik også denne gangen. Vi skal i dette kapitlet tilbake til luftfartens pionerer, og knytte en link til to av våre mest ærverdige gårder, nemlig Mæle og Medbroen.



I vår nasjonale luftfartshistorie heter det seg at Hans Dons var den første nordmannen som fløy et fly den 1. juni 1912. Nå er vel kanskje ikke det helt riktig, det er nemlig nyanser her som overalt. Han var trolig den første nordmannen som fløy i Norge, men muligens var Oliver Rosto den første nordmannen som fløy, kanskje i Paris allerede i 1909. Her strides de lærde. Men skjoldet fra organisasjonen Early Birds utferdiget i 1915 tilsier at Oliver Rosto fra Hemne i Sør-Trøndelag fløy den 15. november 1909 et eller annet sted. Og slik kan vi fortsette hva gjelder den/de første pionerer. Og en av dem er hovedpersonen i dette kapitlet, nemlig: Fredrik Christian Sejersted, f. 1883.

For mange av oss, og for ulike hendelser, kan det være en ren tilfeldighet som avgjør. Slik også hva gjaldt den som skulle bli første nordmann til å fly i Norge. Det offisielle Norge har på sin måte sagt at det hele begynte med Hans Dons, da et initiativ ble tatt av offiserer fra ubåten «Kobben» etter en middag på Sjømilitære Samfund i Horten 19. april 1912. De hadde sett seg lei på aktiviteten til svenskene Cederstrøm og Dahlberg. Hans Dons reiste til Tyskland samme kveld og oppsøkte firmaet



E. Rumpler Flugfahrzeugbau AG i Johannisthal. Hvorfor det nettopp ble Hans Dons, har ulike versjoner: fra at han var ugift, hadde ikke barn, til at de regelrett trakk lodd - for ikke å si fyrstikker. Altså igjen en ren tilfeldighet akkurat der og da. Og det var heller ikke så opplagt at det skulle bli Hans Dons navn som skulle pryde historiebøkene. For i Østerdalen av alle steder, og som vel den dag i dag ikke kan sies å tilhøre det mest tettpakkede området hva gjelder flyplasser og luftfart, startet noen østerdøler trolig Norges første "flyselskap". Det må skytes inn for å sikre Østerdalens omdømme at på Tolga den dag i dag finnes noen av Norges

mest ivrige også innen luftfartshistorie, nemlig entusiasten Thor Broen og hans medsamsvorne i Nord-Østerdal Fly- og Militærhistorisk Forening (NØFMF/www.nofmf.org). En utrolig flott gjeng.

Skogeiere fra Sjølisand i Rendalen og Deset i Åmot dannet flyselskap sammen med en sivilingeniør fra Elverum. Disse var Halstein Sjølie, Kåre Sjølie og Karl Øvergaard fra Rendalen, og Olav Mykleby fra Åmot. Det var altså tre rendøler og en åmoting som sto bak eierskapet til et fly og utdanningen av en pilot, og derigjennom bidro til den første sivile flygingen i Norge, på Terningmoen søndag 28. juli 1912. Piloten var Christian Lie, en sivilingeniør fra Elverum, som dermed kom i kompaniskap med disse "skogbaronene". De hadde reist en kapital på 11.000 kroner, som i dagens kroneverdi tilsvarer nærmere 580.000,



og dannet et flyselskap der alle eide en femtedel hver. Disse skogeierne var opptatt av tekniske nyvinninger. Flere av dem hadde allerede egen automobil i 1912, og to hadde bygget sine egne vannkraftverk. Det må antas at det også var en allmenn interesse for flyging i denne delen av Østerdalen. Møteprotokollen fra Ytre Rendal Herredstyre den 27. juli 1912 viser at det ble gjort vedtak om å gi 50 kroner til Norsk Luftselskapsforening. Christian Lie argumenterte for at deres flyinnkjøp var et bidrag til landets tekniske utvikling og forsvar. Den 24. mars 1912 kunne Tidens Tegn i en liten notis meddele at Christian Lie var dratt til Berlin og hadde bestilt et monoplan ved fly- og luftskipsfabrikken Grade Flieger-Werke. Samtidig hadde han meldt seg inn på en flygeskole i Tyskland. Christian Lie brukte 1.500 kroner av selskapets kapital til å skaffe seg internasjonalt flysertifikat, eller «patent» som det het den gangen. Han var den første nordmannen som fikk dette, og flygeskolen lå ved Bark i Berlin. Og her oppstår det nå en interessant historisk sak. Siden Hans Dons dro til Tyskland den 19. april, må altså Christian Lie allerede på det tidspunktet ha hatt sine første flygeturer. Og ikke nok med det. Denne Christian Lie hadde faktisk planer om å bli den første nordmann til å fly et fly i norsk luftrom, en ære som altså tilfalt Hans Dons. Christian Lie var også meget forarget over at svenskene "dominert" norsk luftrom, blant annet nå med den svenske kapteinen Olof Dahlbeck som også var den første til å fly med en kvinnelig norsk passasjer: pianisten frk. Sigrd Ingebrigtsen, datter av fabrikkier og hvalreder Morten A. Ingebrigtsen. Christian Lie lå altså først an i løypa, men for han og østerdølene så skjedde det en glipp som

gjorde at Forsvaret slo sivilistene i Østerdalen om å bli først. Christian Lie ville nok ha lyktes hadde det ikke vært for at tyskerne sendte ved en feiltagelse det bestilte flyet fra Berlin til Stockholm isteden for til Kristiania (Oslo). Rett nok var det kun noen få år siden 1905, eller kanskje nettopp derfor. Uflaks for Christian Lie og østerdølene. Dermed kunne løytnant Hans Dons fly som den første nordmann i Norge den 1. juni 1912, selv om han ikke hadde rukket å gjøre ferdig flygerutdanningen og ikke engang hadde «patent». Trøsten for Christian Lie og østerdølene får være at de kunne påberope seg å være først ute sivilt sett. Staben rundt Hans Dons kalte forøvrigte flyet, eller apparatet som de uttrykte det den gangen, for "Start". Et navn som vel kan tolkes på flere måter.

En interessant opplysning er at flyet på Terningmoen ble montert sammen av mekanikeren, løytnant Hjalmar Fredrik Gjertsen, som hadde vært andrestyrmann på Fram og Roald Amundsens sydpolsekspedisjon 1910-1912. Gjertsen tok senere flysertifikat. Den første sivile flygingen på Terningmoen ble en suksess, og flygeren og eierne hadde planene klare for flyoppvisning både i Kristiania (Oslo), Kristiansand, Stavanger og Trondheim. Det ble ikke mer flyging i Østerdalen. Christian Lie syntes plassen på Terningmoen var for liten og ujevn. Hvor ble det så av Christian Lie og flyet? I et avisintervju i 1912 sa Lie at han hadde fått et tilbud om flyging i Amerika. Han kom i alle fall ikke tilbake til Elverum med flyet. Ryktene ville ha det til at han forlot Norge med flyet. Medieierne så ikke noe mer til flyet, og piloten dukket opp først flere år senere. Han kom på besøk til Østerdalen og skal da ha blitt forlikt med flyselskapets medieiere. På 1960-tallet skrives det at Christian Lie hadde vært direktør for Chrysler i Frankrike og at han hadde lagt flygingen på hylla for godt. (Ref. kilde vedrørende Lie og flyselskapet i Østerdalen: Per Ivar Strømsmoen).



Terningmoen 28. juli 1912. Her poserer eierne med flyet, f.v. Karl Øvergaard, Kåre Sjølie (?), ingeniør og pilot Christian Lie, ukjent kvinne, Halstein Sjølie og mekaniker Hjalmar Fredrik Gjertsen. (Foto: Norsk Teknisk Museum)

Så skal vi til en person med sterke og solide aner til Mæle og Medbroen på Stjørdal og som preget disse pionertider innen luftfarten. Det ville på et vis ikke ligne trønderne om de ikke skulle være med her også. Vi skal altså tilbake til Fredrik Christian Sejersted, hvis forfedre kjøpte og bodde på Mæle og Medbroen.

Fredrik Christian Sejersted ble født i 1883 og døde i 1972, og er:

- tippoldebarn til Sejersted som kjøpte Mæle i 1773.
- oldebarn av søskenbarn til Sejersted (1761-1823), var på notabelmøte på Eidsvoll i 1814.
- oldebarn av Sejersted (1769-1841) som kjøpte Medbroen i 1835.
- oldebarn av Heyerdahl (1773-1847) som var eidsvollsmann og prest i Værnes kirke.
- søskenbarn av bestefar til Francis Sejersted (1936-2015), som var leder av Nobelkomiteen.

Fredrik Christian Sejersted (1769-1841), eieren av Medbroen i 1835, men født på - og tidligere eier av Mæle, blir altså tippoldefar til vår Fredrik Christian Sejersted (1883-1972) i historien her - og dermed tipptippoldefar til forhenværende leder av Nobelkomiteen, Francis Sejersted. Og for å ta med yngste generasjonen, så blir stjørdalingen på Mæle og Medbroen, 4xtippoldefar til de kjente søsknene og alpinistene Lotte (f. 1991) og Adrian Smiseth Sejersted. (f. 1994).

Hovedpersonen i dette kapitlet, og årsaken til at det ble et kapittel, er altså Fredrik Christian Sejersted som ble født i Trondheim 14. januar 1883. Han kom raskt inn på en militær karriere, ikke unaturlig ut i fra hans far, generalmajor Johannes Sejersted (1842-1926). Vår hovedperson ble student i 1901, og tok i 1904 eksamen fra Krigsskolens øverste avdeling. I 1907 tok han militær høyskoleeksamen. I 1909 ble Sejersted sekretær ved det norske konsulatet i Le Havre. I 1910 var han for øvrig leder for en norsk militær skitropp som deltok i militære skirenn i Frankrike. Etter at Hans Dons hadde foretatt den aller første flygingen den 1. juni 1912, ble det plutselig fart på fremtidsplanene for det norske Forsvaret. Nå skulle det satses i luften, og 18 000 kroner ble bevilget til å utdanne flygere. Hans Dons falt på sitt vis ut av luften, og hadde ikke den nødvendige interessen og motiveringen. Derfor ble Fredrik Christian Sejersted en av fire unge offiserer som ble utplukket av Hæren. Fredrik Christian Sejersted har fortalt at han ble oppringt av Forsvarsdepartementet på formiddagen en vakker sommerdag i 1912. Han fikk omtrent ikke betenkningstid. Allerede klokken 17 samme dag satt han på toget sørover. Det ble en strevsom reise i 33 graders varme. Han ble "sjøsyk" og svimmel. Og det gjorde ikke helsa bedre at han kom til Paris om kvelden på selveste 14. juli. Så hodet var temmelig tungt da han tidlig dagen derpå meldte seg for flygeskolens sjef, mer død enn levende. Kanskje ikke den beste starten verken helsemessig eller inntrykksmessig. Skolesjefen sendte ham derfor opp med skolens instruktør omtrent før han hadde fått satt fra seg bagasjen. "Den turen glemmer jeg aldri, hodebanken forsvant straks og jeg ble brått i bra slag, fortalte Fredrik Christian. Han husket og at han var litt skeptisk. Det var som å sitte på en bensintank og la seg blåse av sted på ei fjøl. Det skal tilføyes at vedkommende instruktør ble drept kort tid etterpå da han skulle ta med ei venninne opp. Hun ble fryktelig redd og i panikkens grep tok hun omkring halsen på instruktøren foran, holdt ham fast og det ble umulig for vedkommende å føre flyet.



Fredrik Christian Sejersted, f. 1883



Sejersted mottok fransk orden for sin innsats med å lære franske soldater å gå på ski

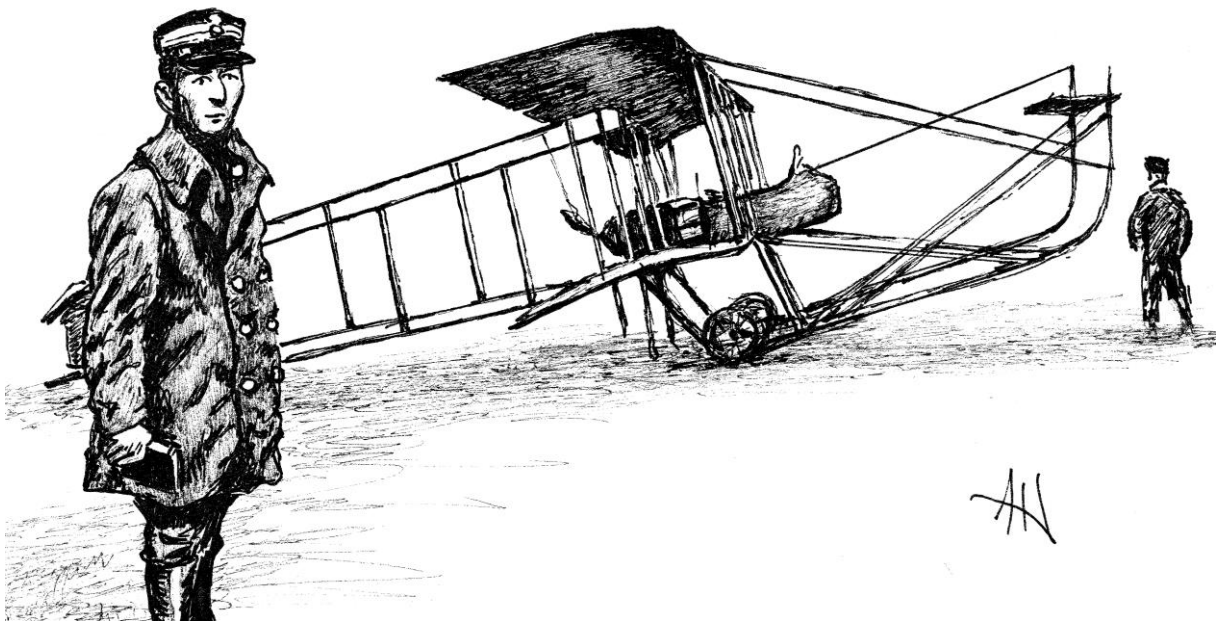
Å være den første godt plantet i uttrykket "blant de utvalgte" er en stor ære. Infanteriløytnant Fredrik Christian Sejersted ble altså sendt til en flygeskole i Versailles i Frankrike i 1912 for å utdanne seg til "aeroplanoperatør." Hvorfor Sejersted ble utplukket, mener han hang sammen med hans sportsinteresse og som leder for nevnte skitropp. Skolen varte i hele 11 dager! De fire kom tilbake og fikk som oppgave å lage et Hærens flyvåpen. Sammen med Sejersted i Versailles var rittmester Thaulow den personen som trolig var mest aktiv hva gjaldt de første flyginger på Værnes i 1914. I Versailles var også Sem-Jacobsen og Gyth Dehli, hvorpå Sem-Jacobsen hadde kommet nedover allerede i slutten av juni, og fløy solo den 10. juli. Han fikk sitt internasjonale sertifikat som den første norske offiser den 21. juli 1912. I Fredrik Meyers kjente bok fra 1977 heter det seg at alle fire hadde oppnådd sin «patent» den 9. august. Sejersted fikk sitt internasjonale sertifikat utstedt den 25. september. Ser en i journalboken til «Ganger Rolf» var det en del nødlandinger og havarier, blant annet den 18. desember 1912 og den 28. april 1913. En annen interessant notis er gjort i journalboken den 1. september 1912. Den forteller at Marie Løken var med opp som "passasjer". Dette er trolig første gangen at en kvinne var med opp i lufta fløyet av en nordmann. (se bort fra ballong i 1888: *Stjørdalens krønike*, bind 9, side 94).



Sejersted tok det første militære flysertifikatet i landet i 1913, og eksamen besto i å fly en strekning på 240 km med to mellomlandinger fra Kjeller til Fredrikstad og videre til Helgelandsmoen i Hole kommune. Turen var ikke særlig hyggelig, har Sejersted fortalt. "Jeg blåste 50 meter opp og 50 meter ned i sekundet. Det var som å sitte fastspenn i en flygende papirpose", sa Sejersted, som fortalte at han i sin korte, men hektiske periode som flyger falt ned to ganger. Det var på dette tidspunktet ikke utstedt sivile flysertifikater i Norge. Dermed var Sejersted sitt sertifikat det første norske flysertifikatet i landet. I en liten disputas i 1962 kom det frem at Generalinspektøren for Ingeniørvåpenet i sin tid hadde rotet med

nummereringen. Den 30. mai 1962 måtte derfor general Odd Bull bekrefte at det var Sejersted som var nr. 1.

Sammen med Thaulow fikk Sejersted i oppgave å finne et egnet sted for å anlegge en flyplass i Norge. De syklet rundt på Romerike i to dager for å finne et passende sted, og de kom frem til at Kjellermyra ved Kjeller gård like nord for Lillestrøm skulle bli foreslått som Norges første flyplass. Thaulow og Sejersted var de første norske flygerne som tok av og landet på Kjeller flyplass. Det skjedde 12. september 1912. Flyturene varte i henholdsvis 12 og 10 minutter. Etterpå tok Sejersted med seg statsråd Ihlen og frue opp en tur. De to sønnene til statsråden sto nede på bakken og sa: *"Nu har vi verken noen mamma eller pappa på jorden mer"*. Sejersted ble flyinstruktør for det første av Hærens flygeskolekurs på Kjeller.



Det heter seg at Sejersted var en av de ivrigste blant våre første flygere, en virkelig pioner, og som en kuriositet kan nevnes at Sejersted er den eneste av pionerene som fikk oppleve jetflyet og selv prøvet hvordan den farten virket.

Fredrik Christian Sejersted sluttet ved flygeskolen da han i 1915 ble ansatt i Det Norske Aktieselskab for Elektrokemisk Industri. I 1919 startet han firmaet Sejersted & Co. innen trelastagentur, og ble en anerkjent forretningsmann. Vi må her huske på at flygingen på denne tiden var sesongbetont, og de få flygere som fantes var ofte sivile som tjenestegjorde kun et par uker hver sommer i militæret. Sejersted satt som varamann i den permanente flyvekommisjonen (Flyverådet) som ble oppnevnt ved kgl.res av 16. februar 1917, med instruks fra 5. november 1921 – og som eksisterte helt opp til krigsutbruddet i 1940.

I 1953 ble Sejersted tildelt Luftforsvarets soldatforenings Flygerpionerdiplom.



Fredrik Christian Sejersted sine flygerhansker og skinnlue / hjelm

Fredrik Christian Sejersted er gravlagt i familiegraven på Vestre gravlund i Oslo. I en nekrolog fra 1972 heter det at Sejersted nød stor anseelse på alle hold for sine fine menneskelige egenskaper. Han var medlem av styre og representantskap i flere industrielle bedrifter. Med sitt inngående kjennskap til Frankrike og franske forhold var han i mange år et fremtredende medlem av Alliance Francaise, hvor han i en årrekke også bekledde formannsvervet. Det samme verv hadde han i Trelastagentenes Forening.

Sejersted var gift fra 1915 til 1927 med skoleleder og kvinnesaksforkjemper Dakky Kiær (1892–1980), og var far til professor, dr. juris Finn Seyersted (1915–2006), direktør Knut Seyersted (1917–87), professor, dr. philos Per Seyersted (1921–2005) og Sidsel Seyersted. Mette Seyersted er datter til Finn Seyersted, og er min kontakt sammen med sin mor Sølvi. Hun var gift med Torfinn Arntsen, har tre barn og bor i Oslo. Flygeren og pioner Sejersted er altså hennes bestefar.

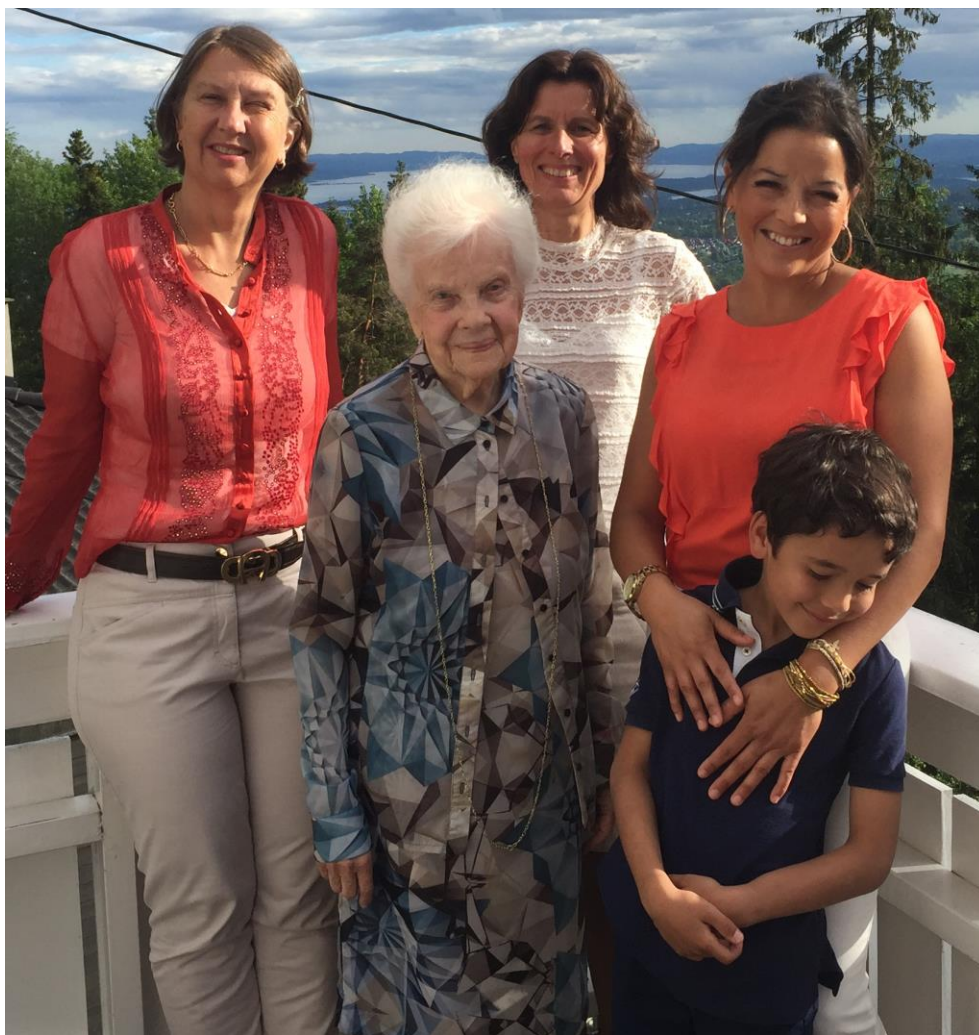
I dag er det flere i denne store og velkjente familien som skriver Seyersted med y. Forklaringen på det går helt tilbake til kong Christian Fredrik (valgt til konge på Eidsvoll den 17. mai 1814). Han skrev sin dagbok på fransk og brukte y, og fant det nok lettere å bruke y når han benevnte sin stabssjef Johannes fra Mæle gård, som i sin tur var med på notabelmøte på Eidsvoll. Flygepioneren Sejersted, som var veldig mye i Frankrike, erfarte også at franskmennene fikk det lettere med uttalen dersom j-en ble byttet ut med y. Derfor anbefalte han sine barn å skrive familienavnet med y, og slik ble det.



Medbroen

Siden vi nå går for fullt inn i 300-årsmarkeringen av general Armfeldts felttog, hvor 2 700 frøs i hjel og ytterligere 1 000 døde etter at de kom frem til Handøla, kan det være av interesse å vite at familien Sejersted med hele fem personer (far og fire sønner) var involverte i kampene ved Røros mot den mest kjente generalen i felttoget etter Armfeldt selv, nemlig general de la Barre. To fra familien Sejersted ble drept, en ble såret, tatt med som fange over fjellet, og døde av påkjenningen fra fjellmarsjen straks etter utvekslingen av fanger med fienden. Faren overlevde, likeså den siste sønnen. Og det er fra sistnevnte, kaptein Knud Sejersted, at slekten ble ført videre. Knut Sejersted giftet seg i Værnes kirke den 25. november 1721 med Anna Sofie, datter av Simon Svane, gjestgiver og en stund eier av Sandferhus på Stjørdal. Knut Sejersted hadde store problemer med den beryktede presten Jens Nilsøn Parelius. Se *Stjørdalens krønike*, bind 14, side 93 og bind 2, side 83.

Og mer var det faktisk ikke, annet enn å minne om at nordmannen med det første norske flysertifikatet har direkte og nære aner til Mæle og Medbroen på Stjørdal, hvor hans forfedre bodde og virket. Hans oldefar, med det samme navnet: Fredrik Chr Sejersted (1769-1841), ble født på Mæle, og fikk gården etter sin far, da broren Johannes Klingenberg Sejersted sa fra seg odelsretten og ble general og stabssjef for Christian Fredrik, som ble valgt til konge på Eidsvoll 17. mai 1814. Og for å holde oss på Eidsvoll mot slutten her, så ble en av sønnene (Jens Jacob) til nevnte oldefar gift med enka etter eidsvollsmannen Wasmuth, og hun igjen i sin tur var fra nabogården, nemlig Bye gård på Stjørdal. Og luftfartspionerens oldefar har vi også nevnt tidligere, nemlig eidsvollsmannen Heyerdahl. Sterke og dominerende navn i en sterk og dominerende tid av vårt lands historie – fra et sterkt og dominerende sted kalt Stjørdal.



*Representanter fra familien den 31. mai 2017 og slektskapet til Fredrik Christian Sejersted.
F.v: Astrid Agnes Seyersted (barnebarn av flypioneren), Sølvi Christin Seyersted (svigerdatter), Mette Sylvelin Seyersted (barnebarn), Sonia Venevil Seyersted (barnebarn) og Martinius Seyersted-Madsen (oldebarn)*

"Offisielle hendelser"

Første som fløy:	Brødrene Wright	17.12.1903
Første som fløy i Norge:	Carl Cederström	14.10.1910
Første nordmann som fløy:	Oliver Rosto eller Christian Lie	
Første nordmann som fløy i Norge:	Hans Dons	01.06.1912
Første som fløy i Trøndelag:	Carl Cederström	01.11.1911
Første nordmann som fløy i Trøndelag:	Einar Sem-Jacobsen	26.03.1914
Første nordmann med et internasjonalt sertifikat:	Christian Lie	1912
Første norske mil med et internasjonalt sertifikat:	Einar Sem-Jacobsen	21.07.1912
Første nordmann med et militært flysertifikat:	Fredrik Ch. Sejersted	1913
Første nordmann med et norsk flysertifikat:	Fredrik Ch. Sejersted	1913
Første nordmann med sivilt flysertifikat:	Roald Amundsen	11.06.1914
Første norske kvinne med flysertifikat (engelsk):	Dagny Berger	27.09.1927